

BEŞERİ SORUNLAR AÇMAZINDA BELARUS CUMHURİYETİ

Emin ATASOY*

ÖZET

SSCB'nin dağılması sonucunda 1991 yılında bağımsızlığını kazanan Belarus, Avrupa'nın genç cumhuriyetlerinden biridir. SSCB sonrası dönemde Belarus Cumhuriyeti, ciddi bir siyasal, toplumsal ve ekonomik bunalımla karşılaşmıştır. 21. Yüzyılın başında derinleşen bu bunalımın toplumun tüm kesimlerini etkilemesi sonucunda, ülkede bazı beşeri sorunlar yaygınlaşmıştır. Bu çalışmada Belarus'ta görülen ve ülkeyi tehdit eden başlıca demografik, sağlık ve toplumsal sorunlar sekiz başlık altında irdelenmiş ve beşeri coğrafya penceresinden tartışmaya açılmıştır. Ülkemizde Belarus Cumhuriyeti ile ilgili yok denecek kadar az sayıda bilimsel çalışma vardır. Bu nedenle bu araştırmanın öncelikli amacı bu az bilinen ülkeyi Türk okuyuculara tanıtmaktır. Çalışmanın diğer bir amacı ise Belarus örneğinden yola çıkarak eski SSCB Cumhuriyetlerinin yaşadıkları toplumsal sorunlara dikkat çekmek ve bu ülkelerin geleceğini tehdit eden beşeri sorunlara ışık tutmaktır.

Anahtar Kelimeler: *Belarus, Nüfus Yapısı, Demografik Kriz, Beşeri Sorunlar.*

ABSTRACT

The Republic of Belarus in Chancery of Humane Impasses

Belarus, declared independence in 1991 after the dissolution of the USSR, is one of the young republics of Europe. During the post-USSR period, the Republic of Belarus faced a serious political, social and economic depression. In the result of

---

* Doç. Dr., Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler Eğitimi ABD,
eatasoy@uludag.edu.tr

this depression, which was deepened in the beginning of the 21st century, every part of the society was affected, and certain humane problems were worsened. In this study, the threatening demographic, health and social problems of Belarus were examined under eight headings, and they were brought into question from the viewpoint of anthropogeography. There are scarcely any scientific studies in our country about the Republic of Belarus. For this reason, the primary goal of this research is to introduce this little-known country to Turkish readers. The yet another goal of it is to draw attention to the problems faced by former USSR republics by the help of Belarus example, and set light to the main problems that threaten the future of these countries.

Key Words: *Belarus, Turkey, Population Structure, Demographic Crisis, Humane Problems.*

1. GİRİŞ

Yüzölçümü bakımından 207600 km²'lik alanı ile Avrupa'nın 13'ncü, dünyanın ise 84'üncü en büyük ülkesi olan Belarus, doğu-batı yönünde 650 km, kuzey-güney yönünde ise 560 km uzunluğa sahiptir (Vanina, vd. 2011: 10-25). Belarus, idari yapı açısından 6 oblast (il) ve 118 rayondan (ilçe) oluşmaktadır. 1 Ocak 2012 tarihindeki verilere göre ülke sınırları içindeki yerleşmeler 112 kent, 92 kasaba ve 23389 köyde toplanmıştır (Zinovskiy vd. 2012: 5). Ülke nüfusunun yaklaşık %76'sı kentsel¹ ve %24'ü de kırsal yerleşmelerde yaşamaktadır. 1 Ocak 2012 tarihinde Belarus'un toplam nüfusu 9 465 200 olup dünyada 87'inci, BDT devletleri arasında ise beşinci en kalabalık ülkedir. Fakat son çeyrek yüzyılda derinleşen demografik kriz sonucunda hem doğum oranları hem de nüfus artış hızı azalma eğilimindedir. Örneğin 1980 yılında binde 16,0 olan doğum oranı 2010 yılında binde 11,4'e azalmış, aynı dönemde doğal nüfus artış oranı da binde +6,1'den binde -3,0'e azalmıştır (Tablo 1).

---

¹ Beyaz Rusya'daki kentsel yerleşmeler grubu içinde hem şehir hem kasaba yerleşmeleri yer almaktadır.

Tablo 1: 1950-2010 Döneminde Belarus Cumhuriyeti'nin Başlıca Demografik Özellikleri (Kuhareviç 2012: 153)

Yıllar	Kişi Sayısı				Binde			
	Doğum	Ölüm	Doğal Nüfus Artışı	Bebek Ölümü ²	Doğum Oranı	Ölüm Oranı	Doğal Nüfus Artışı	Bebek Ölüm Oranı
1950	197 164	61 944	135 220	11 648	25,5	8,0	17,5	57,4
1960	200 218	54 037	146 181	7 042	24,4	6,6	17,8	34,9
1970	146 676	68 974	77 702	2 738	16,2	7,6	8,6	18,8
1980	154 432	95 514	58 918	2 506	16,0	9,9	6,1	16,3
1990	142 167	109 582	32 585	1 717	14,0	10,8	3,2	11,9
2000	93 691	134 867	-41 176	872	9,4	13,5	-4,1	9,3
2005	90 508	141 857	-51 349	640	9,4	14,7	-5,3	7,1
2010	108 050	137 132	-29 082	429	11,4	14,4	-3,0	4,0

Cumhuriyet tarihi boyunca Belarus'un nüfusu 6 ile 10 milyon arasında dalgalanmalı bir değişim göstermiştir. 1897 yılında Rusya İmparatorluğu sınırları içinde ilk nüfus sayımı yapılmış ve bu sayıma göre Belarus'un nüfusu 6,6 milyon olarak kaydedilmiştir. İkinci Dünya Savaşı arifesinde 9,2 milyon nüfusa sahip olan Belarus, savaş boyunca nüfusunun %30'unu kaybetmiştir ve savaş sonunda yalnız 6,2 milyon nüfusu vardır. İkinci Dünya Savaşı öncesindeki nüfusuna Belarus ancak 1972 yılında ulaşmıştır. 1994 yılında ülkenin toplam nüfusu 10,2 milyon olup ülke tarihindeki en yüksek düzeyine ulaşmıştır. Bugün 9,4 milyonluk nüfusu ile Belarus Cumhuriyeti İsveç, Belçika, Yunanistan ve Portekiz gibi orta kalabalık ülkelere benzer bir nüfus büyüklüğüne sahiptir (Brilevskiy vd. 2012: 165).

Belarus'un başlıca demografik ve toplumsal sorunlarını mercek altına alan bu çalışma ile bu ülkenin karşı karşıya olduğu beşeri tehditler irdelenerek, başlıca sosyo-demografik sorunlar tartışılmaya çalışılmıştır. Beşeri coğrafya açısından ele alınan bu çalışmada Türkiye'de yeterince tanınmayan bu Slav ülkesinde gelişen beşeri sorunların nedenleri, gelişimi ve etkileri irdelenmiştir.

2. BELARUS'UN BAŞLICA BEŞERİ SORUNLARI

Belarus'taki beşeri sorunlar türleri, kökenleri ve kapsamı kadar içerik, oluşum ve gelişim açısından da büyük bir çeşitlilik göstermektedir. Belarus'un beşeri sorunları oldukça geniş ve kapsamlı konuları içermektedir.

² Belirtilen yılda Belarus Cumhuriyetinde 0-1 yaş arasında ölen toplam bebek sayısı.

Doğal olarak bu çalışmada bu Slav ulusunu etkileyen tüm beşeri sorunlar tartışılmamış, en öncelikli ve en acil çözüm bekleyen aşağıdaki sekiz sorun tartışmaya açılmıştır:

1. Depopulasyonun kaçınılmazlığı: çözümlenemeyen düşük doğurganlık.
2. Evlilik dışı doğumların ve kimsesiz çocuk sayısının tehlikeli yükselişi.
3. Önlenemeyen kürtaj sorunu.
4. Evlenmeler ve boşanmalar arasındaki hassas denge.
5. Toplumsal bunalımın yansımaları: sıklaşan intiharlar.
6. Kangrenleşen bir ulusal sorun: Sigara ve alkol bağımlılığı.
7. Yaygınlaşan uyuşturucu bağımlılığı ve kabanar suç dosyaları.
8. Giderek büyüyen bir tehlike: Önlenemeyen AIDS sorunu.

SSCB döneminde gelişme gösteren bu beşeri sorunlar, SSCB sonrası dönemde daha da derinleşmiş ve 21. yüzyılın başında adeta tüm ülkeyi adeta kuşatmıştır. Yukarıdaki karamsar başlıklardan da anlaşıldığı gibi, Belarus ulusunu ve devletin geleceğini tehdit eden bu sorunlar tartışılmaya açılırken, heterojen etnokültürel yapı, düşük yaşam kalitesi ve yoksulluk, dizginlenemeyen yüksek ölüm oranları, önlenemeyen dış göçler, konut yetersizliği sorunu, giderilemeyen cinsiyet dağılım eşitsizliği, demografik yaşlanma ve iş gücü sorunu gibi birçok toplumsal sorun bilinmesine rağmen çalışmanın sınırlılığı açısından yazılmamıştır. Aslında bu beşeri sorunlar sadece Belarus Cumhuriyeti'ne özgü değildir; Polonya'dan Bulgaristan'a, Ukrayna'dan Macaristan'a, Moldovya'dan Ermenistan'a kadar eski sosyalist ülkelerin ve eski SSCB cumhuriyetlerinin neredeyse tamamında yaygın olarak görülmektedir. Bu nedenle Belarus'taki beşeri sorunlar aslında tüm eski sosyalist ülkelerin yüzleştiği ve çözüm arayışında oldukları sorunlardır. Bu nedenle bu çalışma Belarus ulusunun eleştirel bir toplumsal analizinin ötesinde, sosyalist sistemden kapitalist sisteme geçen bir ülkeler grubunun geçiş sürecinde yaşadıkları benzer toplumsal bunalımların bir aynasıdır.

2.1. Depopulasyonun³ Kaçınılmazlığı: Çözümlenemeyen Düşük Doğurganlık

Doğum oranları, ölüm oranları ve dış göçler bir ülkenin nüfus artışını belirleyen üç temel etkidir. Belarus Cumhuriyeti'nde doğum oranlarının azalması tüm 20. Yüzyıl boyunca sürmüştür. Özellikle 21.

---

³ Bir ülkede negatif nüfus artışı sonucunda toplam nüfusun azalması "depopulasyon" olarak adlandırılır.

Yüzyılın başında bu demografik kayıp devletin geleceğini ve ülkenin jeopolitik güvenliğini tehdit edecek boyutlara ulaşmıştır. 20. Yüzyılın ikinci yarısında doğum oranlarındaki bu ciddi düşüşün başlıca nedenleri şöyle özetlenebilir (Solodovnikov vd. 2008: 430-439):

- Çalışan kadın sayısındaki büyük artış ve kadının hem toplum hem de aile içindeki toplumsal statü değişimi;
- Ebeveynlerin yaşam, konut ve çalışma koşullarının değişmesi ile birlikte refah seviyesinin yükselmesi. Ayrıca, anne-babaların hem eğitim olanaklarının, hem de eğitim-kültür düzeyinin yükselmesi;
- Anne-babanın değerler piramidinin değişmesi ve çocuk yetiştirme önceliğinin geri planda kalması;
- Sosyalist hükümetlerin konut sorununu çözememiş olmaları ve Çernobil nükleer kazasının yarattığı çevre ve sağlık sorunları.
- Kürtajların, nikâhsız birlikteliklerin ve boşanmaların çok yaygın olması.

1996-2011 döneminde Belarus'un toplam nüfusu 10,1 milyondan 9,5 milyona azalmış, yani 5 yıl gibi kısa bir sürede yaklaşık 600 000 erimiştir. 2004 yılında ülkenin yıllık nüfus kaybı 51 100 kişi iken 2011 yılında 25 900'e azalmıştır. Aynı dönemde ulusal nüfus artış hızı binde -5,4'ten binde -2,8'e gerilemiştir (www.belstat.gov.by 14.10.2012). Tüm bu veriler iki önemli sonuç ortaya koymaktadır: Belarus'ta depopulasyon dönemi sürmekte, fakat aynı zamanda negatif nüfus artış oranı da azalma eğilimi göstermektedir.

21. Yüzyılın başında derinleşen demografik kriz Belarus'un uzun dönemli bir depopulasyon sürecine girmesine neden olmuştur. Bu depopulasyon sürecinin başlıca nedenleri arasında şunlar gösterilebilir:

- Sosyalist-devletçi ekonomiden serbest piyasaya geçişte yaşanan politik ve ekonomik çalkantılar, aile kurumunu ve çocuk planlamasını olumsuz etkileyerek doğum oranlarının düşmesine neden olmuştur. Geçiş döneminde Belarus halkının yoksullaşması, derin sosyo-psikolojik ve ekonomik sorunlarla yüzleşmesi, ayrıca istihdam ve gelecek belirsizliğine kapılması da doğum oranlarının düşmesine yol açmıştır.
- Geçiş döneminde ülke genelinde bir yandan ahlaki ve psikolojik çöküntü yaşanmış, diğer yandan da ebeveynlerin ve çocukların değer öncelikleri değişmiştir. Nikâhsız birlikteliklerin artması, kimsesiz çocukların ve yalnız yaşayan yetişkinlerin artması, boşanma oranları ile kürtajların yaygınlaşması depopulasyon sürecini derinleştirmiştir.

- Kentsel nüfus oranlarının artması ile kentsel yaşam tarzının yaygınlaşması, dış göçler sonucunda bir bölüm genç nüfus kitlesinin Belarus'u terk etmesi, ayrıca hiç evlenmemiş kadın ve erkek sayısının artması da doğum oranlarını olumsuz etkilemiştir.
- Çocuksuz ve tek çocuklu ailelerin yaygınlaşması, ayrıca evlilik dışı doğumlardaki artış hem genel doğum oranlarını, hem de ulusal nüfus artış hızını olumsuz etkilemiştir.
- Sağlıklı olmayan cinsiyet nüfus dağılımı ve giderek kötüleşen yaş dağılımı da negatif nüfus artışında etkili olmuştur. Örneğin toplam nüfus içinde genç nüfus oranları azalırken, yaşlı nüfus oranlarının yükselmesi, yani “ulusal yaşlanma sorunu” demografik krizi tetikleyen diğer etkenler arasında sayılabilir.

Günümüzde Belarus Cumhuriyetinde hem düşük doğum oranlarını hem de negatif nüfus artışını belirleyen en önemli etkenlerin başında tek çocuklu aile sayısının yaygınlığı gelmektedir. Daha 1970’li yıllarda tek çocuklu aile oranı bakımından Belarus tüm Avrupa ülkelerinin önüne geçmiştir.⁴ Belarus Çalışma ve Sosyal Koruma Bakanlığı yetkilisi Vera Labkoviç’in yaptığı tespitlere göre bugün Belarus ailelerin %67’si tek çocuklu ailelerden oluşması, ülkedeki doğum krizinin ve demografik çıkmazın en iyi yansımasıdır (<http://demoscope.ru>: 14.10.2012).

2.2. Evlilik Dışı Doğumların ve Kimsesiz Çocuk Sayısının Tehlikeli Yükselişi

SSCB sonrası dönemde çok partili siyasal yaşam, demokrasi, insan hakları ve özgürlükler alanında Belarus’ta kaydedilen olumlu gelişmelerle birlikte, aile ve toplumsal yaşamda da bazı önemli sorunlar kök salmaya başlamıştır. Nikâhsız birlikteliklerin ve evlilik dışı doğumların yaygınlaşması bu toplumsal sorunların yalnızca en dikkat çekenleridir. Örneğin 1990 yılında Belarus Cumhuriyeti’nde doğum yapan kadınların %8,5’i, 2000 yılında %18,6’sı ve 2006 yılında da %22,7’si doğum esnasında nikâhsız yaşadıklarından dolayı, evlilik dışı doğum yapanlar grubunda yer almışlardır (Solodovnikov vd. 2008: 40). 1980-2006 döneminde evlilik dışı doğumların toplam ulusal doğumlar içindeki payı %6,4’ten %22,7’ye yükselmiştir, yani çeyrek yüzyıllık bir zaman diliminde yaklaşık dört kat artmıştır (Tablo 2). Bugün Belarus’ta dünyaya gelen her beş bebekten birinin evlilik dışı olması “toplum genelinde çöken aile kurumuna, göreceli ahlâk sistemine ve yozlaşan değerler piramidine işaret etmiyor mu?” sorusunu gündeme getirmektedir.

---

⁴ 1970-1980 döneminde Rusya Federasyonu hariç Avrupa ülkeleri arasında en yüksek tek çocuklu aile oranına Belarus Cumhuriyeti sahip olmuştur.

Tablo 2: 1970-2006 Döneminde Belarus'ta Evlilik Dışı Canlı Doğumların Kır-Kent Nüfusuna Göre Dağılımı (<http://www.belstat.gov.by>)

Yıllar	Evlilik Dışı Canlı Doğan Bebek Sayısı			Toplam Doğumlar İçinde Evlilik Dışı Doğumların Payı (%)		
	Toplam	Kentsel Nüfus	Kırsal Nüfus	Toplam	Kentsel Nüfus	Kırsal Nüfus
1970	10 663	4 775	5 885	7,3	6,4	8,2
1980	9 925	5 269	4 656	6,4	5,1	9,0
1990	12 131	7 656	4 475	8,5	7,5	11,2
2000	17 442	11 422	6 020	18,6	16,7	23,7
2006	21 912	13 667	8 245	22,7	19,2	32,3

SSCB sonrası dönemde Belarus toplam nüfusu azalırken, farklı toplumsal, kültürel, psikolojik ve ekonomik etkenlere bağlı olarak evlilik dışı doğumlarda belirgin bir artış görülmektedir. 1990 yılında tüm ülkede 12 131 evlilik dışı doğum tespit edilmişken bu sayı 2011 yılında 20 734'e yükselmiştir. Daha da önemlisi ülkedeki evlilik dışı doğumların büyük bir bölümü 20 yaş altı genç anneler tarafından gerçekleştirilmiş olmasıdır. Örneğin 1990 yılında 20 yaşın altında evlilik dışı doğum yapanların toplam sayısı 2 228 iken 2005 yılında 3 515'e çıkmıştır (www.belstat.gov.by: 14.10.2012). Aslında Avrupa ülkeleri ile kıyaslandığında Belarus'taki evlilik dışı doğumların (toplam doğumların %22 civarı) çok da yüksek düzeyde olmadıkları söylenebilir. Örneğin evlilik dışı doğumların toplam doğumlar içindeki payı İsveç'te %55, Finlandiya'da %39, Fransa'da %41 ve Büyük Britanya'da %34 dolayındadır (Myasnikov vd. 2006: 121).

Özetle 21. Yüzyılın başında Belarus'ta en yüksek evlilik dışı doğumların genç anneler tarafından gerçekleştiği anlaşılmaktadır (Tablo 2). Erken yaşta cinsel yaşam başlangıcı, düşük cinsel kültür bilinci, gebelikten korunma yöntemlerinin yaygın kullanılmaması gibi etkenler özellikle 20 yaş altı genç Belarus kızların istenmeyen gebeliklerle ve erken evlilik dışı doğumlarla yüzleşmelerine neden olmaktadır. Erkeklerden ayrı yaşama isteği, ekonomik ve toplumsal bağımsızlık, istenilen eşi bulmadaki zorluklar gibi etkenlere bağlı olarak Belarus'ta 35 yaş üstü kadınlarda evlilik dışı doğumlar oldukça yaygındır. Fakat bu yaş grubundaki kadınların yaşadıkları gebelikler ve doğumlar çok daha bilinçli ve planlı olup, 20 yaş altı kadınlara göre çok daha az ruhsal-bedensel ve ailevi sorunlarla sonuçlanmaktadır.

SSCB sonrası dönemde Belarus kentlerindeki evlilik dışı doğumların sayısı daima kırsal yerleşmelerden yüksek olmuştur. Örneğin 2006 yılında kentsel yerleşmelerde 13 667 evlilik dışı doğum gerçekleştirilirken, kırsal yerleşmelerde bu sayı 8 245'te kalmıştır (Tablo 2). 1970-2006 döneminde kentsel yerleşmelerde evlilik dışı doğumların oranı %7,3'ten %22,7'ye

yükselirken, kırsal yerleşmelerde bu oran %8,2'den %32,3'e yükselmiştir. Ayrıca Belarus nüfusunun %75'i kentsel yerleşmelerde yaşadığından, ülkedeki evlilik dışı doğumların %63'ten fazlasının kentlerde gerçekleşmiş olması doğal bir sonuçtur. Fakat toplam doğumlar içinde, kırsal yerleşmelerdeki evlilik dışı doğumların kentsel yerleşmelere göre daha yüksek olması unutulmamalıdır (Tablo 2). Bir başka anlatımla toplam ulusal doğumlar içinde evlilik dışı doğumlar oransal olarak kırsal yerleşmelerde daha yüksektir, oysa mutlak sayısal değer olarak kentsel nüfus daha kalabalık olduğundan dolayı bu yerleşmelerdeki evlilik dışı canlı doğum sayısının daha yüksek olması beklenen bir sonuçtur (Tablo 2).

Belarus'taki kırsal yerleşmelerde gelenek-göreneklerin, dinsel inançların ve aile bağlarının kentsel yerleşmelere göre daha güçlü olmasına rağmen bu yerleşmelerde her üç doğumdan birinin evlilik dışı olması bir yandan kentsel nüfusa kıyasla daha düşük eğitim-kültür düzeyi, diğer yandan da resmi nikâha olan güvenin azalışını yansıtmaktadır. Gebeliği önleyecek yöntemlerin kırsal kesimde yaygın olmayışının yanı sıra, yetersiz cinsel eğitim düzeyi de kırsal kesimdeki evlilik dışı doğumların kentsel nüfustan daha yüksek olmasını belirleyen etkenlerdir. Sonuç olarak bir yandan evlilik dışı doğumlar ve boşanmaların yaygınlığı, diğer yandan yüksek orandaki anne-baba ölümleri Belarus'ta eksik ailelerin⁵ yaygın olmasını belirlemiştir. Bugün Belarus ailelerin %13'ten fazlasının eksik ailelerden oluşması ulusal beşeri sorunların ve önlenemeyen demografik krizin bir başka yansımasıdır (Prihodçenko 2009: 79-80).

1990 sonrasındaki geçiş döneminde Belarus'ta yaşanan politik ve ekonomik kriz, ülkedeki sosyo-demografik bunalımın derinleşmesine ve aile kurumunun kökten sarsılmasına neden olmuştur. Geçiş döneminde toplumun en küçük çekirdek birimi olan ailenin toplumsal, ekonomik ve psikolojik sorunlar karşısında çaresiz ve yalnız bırakılması ülkede bazı olumsuz beşeri sorunların derinleşmesine yol açmıştır. Özetle, 21. Yüzyılın başında Belarus aile kurumu derin bir sosyo-demografik bunalımın tam ortasında yer almaktadır. Evliliklerin ve doğurganlığın azalması, kürtaj ve boşanmaların artması, nikâhsız birlikteliklerin yaygınlaşması ve sıradanlaşması, tek ebeveynli ve kimsesiz çocuk sayısının giderek artması ülkede derinleşen toplumsal bunalımın yalnızca görünen yüzüdür.

2006 yılında Belarus sınırları içindeki farklı devlet birimlerinde (kreş, okul, sosyal-hizmetler müdürlüğüne bağlı kurumlar, öğrenci yurtları, bakım evi vb.) yaklaşık 32 000 anne-babasız (aile yanında yaşamayan)

---

⁵ Sadece annesiyle ya da sadece babasıyla yaşayan veya annesiz-babasız yaşayan çocukların buldukları aileler eksik aile olarak tanımlanabilir. Çocuksuz aileler, dul kadınlar ve yalnız başına yaşayan yetişkinler de bu eksik ailelere örneklerdir.

çocuk yaşadığı belirlenmiştir. Her yıl bu kimsesiz çocuklara 5 000 yeni çocuğun eklendiği göz önüne alındığında ülkedeki ailesiz çocuklar sorununun boyutları daha da iyi anlaşılmaktadır (Krivonos 2010: 426-427). Bir başka anlatımla, toplam nüfusu ve toplam evlilikleri azalan bir ülkede öksüz çocuk sayısının giderek artması endişe verici bir toplumsal sorundur. Bu öksüz çocukların %80'inin anne-babalarının hayatta olmalarına rağmen kendi çocuklarına sahip çıkmamaları ve bu çocukları devlet bakım evlerine muhtaç bırakmaları Belarus'taki aile krizinin bir başka yansımasıdır.

Minsk kentinde okuyan üniversite öğrencileri arasında yapılan bir bilimsel araştırmada ankete katılan öğrencilerin %73,8'i mutlu ve sağlıklı bir aile için resmi nikâhın olmasına gerek duymadıklarını ve resmi evliliklere inanmadıklarını beyan etmişlerdir. Daha da ilginç ve bir o kadar da düşündürücü olanı ise ankete katılan gençlerin %34,2'si çocuksuz aile modelinde yaşamaları gerektiğini, %25,6'sı anne ve babanın aynı evde yaşamaları gerektiğini, ayrı evlerde de özgürce yaşayıp aile hayatını sürdürebileceklerine, %4,3'ü ise arkadaş ailelerle eş değişimi ve karşılıklı cinsel ilişkiye girmelerini doğal olarak karşıladıklarını ve bunu onayladıklarını beyan etmişlerdir (Krivonos 2010: 422-423). Bu anket sonuçları Belarus gençlerinin evlilik ve aile kurumuna bakış açısının yanı sıra, Postsovyet döneminde küreselleşme dalgasının getirdiği “sınırsız özgürlükler” ve “cinsel devrim” sonucunda değişen ahlaki norm ve toplumsal değerleri de yansıtmaktadır. Özetle, 1960'lı yıllarda Batı Avrupa'da başlayan feminist devrim ve cinsel özgürleşme dalgası gecikmeli olarak Postsovyet Cumhuriyetlerini de etkilemiştir. Bugün ülkede kökleşen ulusal demografik bunalımın temelinde aile krizi yatmaktadır; dahası evlilik, çocuk, namus, eş, aile gibi kutsal değerlerin ucuzlayıp değersizleşmesi sorunu yatmaktadır.

2.3. Önlenemeyen Kürtaj Sorunu

Belarus'ta kürtaj oranlarının yüksek olması hem ülkenin doğum oranlarını ve nüfus artış hızını hem de anne sağlığını ve anne ölüm oranlarını etkilemektedir. Son yarım yüzyılda Belarus kadınlarının kürtaja bir doğum kontrol ve aile planlaması aracı olarak sarılmalarının hem etik ve psikolojik, hem de sosyo-demografik etki ve yansımaları vardır. Düşük cinsel eğitim kültürü, yetersiz aile ve annelik bilinci, doğum kontrol kullanımının yetersizliği, düşük refah düzeyi, erken yaşta evlenmeler, erken yaşta cinsel yaşam başlangıcı ülkedeki kürtaj olaylarının yaygın olmasının başlıca nedenleridir.

1995 yılında Belarus'ta dünyaya gelen bebek sayısı 101 100 iken aynı yıl 193 300 cenin (embriyo) kürtaj yoluyla yok edilmiştir. Bu da doğması gereken, ama doğmamış neredeyse 200 000 bebek demektir. Benzer bir şekilde 2006 yılında Belarus'ta dünyaya gelen bebek sayısı 96 700 iken

aynı yıl 58 500 kürtaj vakası kaydedilmiştir (Solodovnikov vd. 2008: 43). Bir başka anlatımla dünyaya gelen her yeni 2 bebek karşısında yok edilen 1 bebeğin olması, nüfusu azalan Belarus için çözüm bekleyen ciddi bir sosyo-demografik sorundur. Fakat 2000 yılında 15-49 yaş grubunda yer alan 1000 kadına düşen kürtaj sayısı binde 46,2 iken 2011 yılında bu oranın binde 13,2'ye düşmesi olumlu bir gelişmedir (<http://demoscope.ru>: 14.10.2012). Hükümetin ve Sağlık Bakanlığının kürtaj konusunda aldığı kararların yanı sıra, son yıllarda doğum kontrol yöntemlerinin yaygınlaşması ve kadınların gebelik konusunda bilinçlenmeleri de ülke genelinde kürtaj oranlarının düşmesinde belirleyici etken olmuştur.

2.4. Evlenmeler ve Boşanmalar Arasındaki Hassas Denge

Avrupa'nın birçok ülkesinde olduğu gibi Belarus'ta da gençler arasında resmi nikâh ve evlilik artık demode bir konuya dönüşmüştür. Örneğin, Belarus Cumhuriyetinde 2011 yılındaki evlilik sayısının 1955 yılı seviyesine dahi ulaşamamış olması dikkat çekicidir (Tablo 3). Dikkat çekici bir diğer husus 2000-2011 döneminde ülke nüfusu azalmasına rağmen evlenme sayısında belirgin bir artışın varlığıdır. Örneğin 2000 yılında ülkede toplam 62 485 evlilik tespit edilirken 2011 yılında bu sayı 86 785'e yükselmiştir (Tablo 3). Bir başka deyişle, Belarus'ta evlilikler ve boşanmalar arasındaki hassas ve çarpık denge son dönemde iyileşme eğilimindedir. Örneğin 2000 yılında 1000 kişiye düşen evlilik sayısı 6,3 iken 2011 yılında 9,2'ye yükselmiştir. Aynı dönemde 1000 kişiye düşen boşanma sayısı ise 4,4'ten 4,1'e düşmüştür. 2000 yılında ülkede 43 512 boşanma kaydedilirken, 2011 yılında sadece 38 584 boşanma kaydedilmesi aile kurumunun güçlenmesi açısından olumlu bir gelişmedir (Tablo 3).

Tablo 3: 1950-2011 Döneminde Belarus'ta Evlenmeler ile Boşanmaların Değişimi (Kuhareviç 2012: 205)

Yıllar	Evlenme Sayısı	Boşanma Sayısı	1000 Kişiye Düşen Evlenmeler	1000 Kişiye Düşen Boşanmalar
1950	74 245	1 594	9,6	0,2
1960	90 252	5 757	11,0	0,7
1970	83 658	17 060	9,3	1,9
1980	97 461	31 214	10,1	3,2
1990	99 229	34 986	9,7	3,4
2000	62 485	43 512	6,3	4,4
2005	73 333	30 531	7,6	3,2
2010	76 978	36 655	8,1	3,9
2011	86 785	38 584	9,2	4,1

Krivonos'a göre Belarus'ta boşanma oranları ile doğum oranları arasında hassas bir etkileşim vardır. Ona göre nikâhsız yaşayan aileler, tek ebeveynli aileler ve boşanmış ailelerin doğum oranları normal ailelere göre daha düşüktür. Belarus'ta yapılan bir anket çalışmasına göre resmi nikâhla evli olan kişilerin istedikleri çocuk sayısı ortalama 2,2 iken, boşanmış ailelerde bu sayı 2,1 ve tek ebeveynli ailelerde de bu sayı 1,7'dir (Krivonos 2010: 422-423). Bir başka anlatımla Belarus'ta boşanmış aile sayısı ve tek ebeveynli aile sayısı arttıkça doğum oranları azalmaktadır. Bunun tam tersi mutlu, güvenli, boşanmamış, nikâhlı ve uzun süreli aile birliktelikleri doğum oranlarını ve ulusal nüfus artış hızını olumlu yönde etkilemektedir.

2011 yılında Belarus'ta toplam 38 584 boşanma saptanmıştır. Bunlardan 16 641'i (%43,1) çocuksuz ailelerde, 17 130'u (%44,4) tek çocuklu ailelerde, 4 813'ü (%12,5) ise iki ya da daha fazla çocuklu ailelerde gerçekleşmiştir. Aynı yıl 27 404 çocuk ebeveyninden birisini yitirerek, tek ebeveynli "eksik ailelerde" yaşamını sürdürmek zorunda kalmıştır (Kuhareviç 2012: 259). Görüldüğü gibi Belarus'ta boşanan ailelerin %87,5'ini çocuksuz ve tek çocuklu aileler oluşturmaktadır. Boşanan ailelerin yalnızca %12,5'i iki ya da daha fazla çocuğu vardır. Özetle ailedeki çocuk sayısı arttıkça boşanma oranları da azalmaktadır.

Gelir düşüklüğü, konut sıkıntısı ve yetersiz yaşam alanı, ekonomik güvensizlik ve gelecek belirsizliği, eşler arasındaki sosyo-psikolojik uyumsuzluk, aile içi şiddet, gelir düşüklüğü ve işsizlik, uyuşturucu ve alkol bağımlılığı Belarus'ta boşanmaları tetikleyen en önemli etmenlerdir (Stukov: 15.06.2011). Daha önemli ve daha da tehlikelisi son dönemde tek ebeveynli aileler yaygınlaşmakta ve bu aileler toplum tarafından eleştirilmeyerek, yaygın bir kabul ve onay görmektedirler. Özellikle, kocasız yalnız yaşayan kadınlar çocuğunu babasız büyütürken, babasız aile modelinin Belarus toplumunda kök salmasına neden olmaktadır (Krivonos 2010: 422-423). Bu nedenle tek ebeveynli aile modeli ile babasız yetişen çocukların sosyo-psikolojik sorunları Belarus toplumunda derinleşen aile krizinin bir diğer yansımasıdır.

2.5. Toplumsal Bunalımın Yansımaları: Sıklaşan İntiharlar

İntihar olaylarının nedenleri, etkileri ve yansımaları demograflar tarafından pek tartışılmasa da eski SSCB Cumhuriyetlerinde ölüm oranlarını etkileyen önemli etmenlerden birisidir. Örneğin SSCB'nin yürüttüğü 10 yıllık Afganistan savaşında ölenlerin toplam sayısı 15 000 dolayındayken, yalnızca 1984 yılında SSCB sınırları içinde 80 000 kişi intihar etmiştir (Listopadov: 25.03.2011). Belarus'ta intihar olayları çok yaygın olup bu ölüm olayları ulusal demografik yapıyı dolaylı etkilemektedir. Örneğin son 10 yılda ülkede 30000'den fazla kişi intihar ederek yaşamına son vermiştir (Fedoroviç: 10.09.2011). Bir başka anlatımla son 10 yılda intihar olaylarının

kapsadığı nüfus kaybı, ülkenin en büyük kentlerinden biri olan Brest’in nüfusuna eşittir. Ayrıca Belarus’ta kırsal nüfustaki intihar olayları kentsel nüfusa göre çok daha yaygındır. Örneğin 2012 yılının ilk yedi ayında kentsel nüfusta intihar edenlerin oranı yüz binde 8,3 iken, kırsal nüfusta bu oran yüz binde 26,0, yani yaklaşık 3 kat daha yüksektir (<http://demoscope.ru:14.10.2012>).

Belarus Cumhuriyeti’nde 2011 yılında alkol zehirlenmesi sonucu ölenlerin sayısı 1 858, trafik kazaları sonucu ölenlerin sayısı 1 142, intihar sonucu ölenlerin sayısı 1 794, kasıtlı ya da kasıtsız öldürme sonucu yaşamını yitirenlerin sayısı da 346 olarak saptanmıştır (Tablo 4). İntihar edenlerin sayısının trafik kazalarından bile yüksek olması dikkat çekicidir. Ayrıca, nüfusu azalan bir ülke için bu ölüm olayları oldukça yüksek olup, kamu otoritelerini kaygılandırmaktadır. 21. Yüzyılın başında doğum oranlarını ve doğal nüfus artış hızını bir türlü arttırmayı başaramayan Belarus Hükümeti, en azından alkol ve uyuşturucu bağımlılığına bağlı ölüm oranlarını azaltmayı ve intihar olaylarını frenleyerek nüfus kaybını önlemek için büyük bir çaba harcamıştır.⁶ “Doğumları arttırmadığımızı göre, ölümleri azaltmak gerekir” söylemi Belarus Hükümeti yetkililerinin adeta yeni sloganı olmuştur.

Tablo 4: 2009-2011 Döneminde Belarus’ta Sağlık Dışı Sebeplerden Ölenlerin Sayısı ve Ölüm Nedenleri (Kuhareviç 2012: 377)

Ölüm Sebebi	Ölen İnsan Sayısı			Çalışma Çağında Ölenlerin Sayısı		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011
Trafik Kazaları	1 215	1 094	1 142	1 000	915	954
Alkol Zehirlenmesi	1 937	1 910	1 858	1 636	1 548	1 511
Kazara Boğulma	717	1 136	616	568	958	502
İntihar	2 238	2 072	1 794	1 801	1 670	1 415
Öldürme	387	348	346	331	301	295

Geçiş döneminde yaşanan toplumsal, siyasal ve ekonomik çalkantılar Belarus’ta intihar olaylarının sıklığını açıklamada yetersiz kalmaktadır. Ülkedeki intihar olayların en yaygın görüldüğü nüfus grubu aktif nüfus grubundaki erkekler (40-59 yaş aralığı) ile kırsal kökenli erkeklerdir. Belarus Sağlık Bakanlığında uzman psikolog olarak görevli İrina Baykova’ya göre özellikle 50 yaş üstü erkeklerde intihar olaylarının sıklığı

⁶ Belarus’ta alkol ve uyuşturucu bağımlılığı ile intihar vakaları arasında sıkı bir etkileşim vardır. Bir başka anlatımla alkol ve uyuşturucu bağımlılığına karşı açılan savaş, intihar olaylarının sıklığını da doğrudan etkilemektedir.

görülmesi bu nüfus grubundakilerin depresyon ve alkol bağımlılığı ile açıklanmaktadır (<http://demoscope.ru>: 14.10.2012). Oysa Belarus kadınları arasında intihar vakaları 60 yaş ve sonrasında artış göstermektedir. Ayrıca Belarus'ta intihar olaylarının büyük bir bölümü yüksek dozda alkol kullanım sonucunda gerçekleşmiştir. Bir başka deyişle alkolizm ile intihar sorunu arasında güçlü bir bağ vardır. Örneğin 2008 yılında Belarus'ta 2 800 kişi intihar etmiş ve bunlardan %60'ının kan analizlerinde yüksek oranda alkol tespit edilmiştir (Lukaşova 2010: 208). Alkol bağımlılığından sonra Belarus'taki intiharların diğer nedenleri arasında aşk-kıskançlık-evlilik üçgenindeki sorunlar, çok erken ya da istenmeyen hamilelik, çocuk kaybı ya da kürtaj, tecavüz ya da şiddete maruz kalma, derin psikolojik veya sağlık sorunları ile yalnızlık-kimsesizlik sorunları gelmektedir (Listopadov: 25.03.2011).

1990'lı yıllarda Belarus'ta intihar edenlerin sayısı yılda 3 500'ü aşmaktayken 2010 yılında intihar edenlerin sayısı 2 474'e gerilemiştir. Fakat devletin bu trajik durumu görmezden gelmesine ve bilim adamlarının olayları tartışmaktan kaçınmalarına karşın son dönemde bu konuda olumlu gelişmeler olduğu söylenebilir. Örneğin 2000 yılında Belarus'ta her 100 000 kişiye 34,9 intihar olayı düşerken, 2010 yılında bu oran 26,1'e düşmüştür (Fedoroviç: 10.09.2011). Fakat bu olumlu gelişmeye rağmen Belarus bugün dünyanın en yüksek intihar oranlarına sahip ilk 10 ülkesinden biridir.⁷

Konuyu özetlersek, intihar olayları Belarus'taki sosyo-ekonomik sıkıntıların ve geçiş dönemindeki toplumsal bunalımların yansımasıdır. İntihar olayları bir yandan Belarus'ta ölüm oranlarını arttırmakta ve nüfus kaybını tetiklemekte, diğer yandan da parçalanmış aile sayısı, aile içi psikolojik sorunları ve kimsesiz çocukların sayısını arttırmaktadır. Daha da önemlisi intihar olayları sonucunda yetişmiş nitelikli nüfus sayısı azaldığından ekonomi ve istihdam kayıpları oluşmaktadır. Örneğin 2012 yılının ilk yarısında Belarus'ta intihar eden her beş kişiden biri çalışma çağında yer almaktadır (<http://demoscope.ru>: 14.10.2012). Ayrıca sadece 2010 yılında intihar eden 2 474 kişinin devlete olan finansal kaybı 3,5 milyar rubleyi aşmaktadır (Fedoroviç: 10.09.2011). Ailelerin maddi gelirini ve yaşam kalitesini yükseltmek, alkol ve uyuşturucu kullanımını azaltmak, çocukların eğitim ve ahlâk düzeyini yükseltmek intihar sayılarını azaltmak için Belarus'ta yapılması gerekenler arasında ilk akla gelenlerdir.

---

⁷ 2009 yılında 100 000 kişiye düşen intihar sayısı bakımından Litvanya (42), Rusya (36), Kazakistan (30), Macaristan (28,5) Belarus (28,4) ve Ukrayna (25) dünyanın en yüksek intihar oranına sahip ülkeleridirler. Daha fazla bilgi için bakınız: Listopadov, V., "Zavtra Tvoey Strani", 25. 03. 2011, Minsk

2.6. Kangrenleşen Bir Ulusal Sorun: Sigara ve Alkol Bağımlılığı

Sigara, uyuşturucu ve alkol bağımlılığından kaynaklanan problemler Belarus halkının çözüm bekleyen en öncelikli beşeri sorunlarının başında gelir. Belarus'ta sigara kullanımı giderek yaygınlaşmaktadır ve özellikle kadınlar arasında sigaraya bağımlı olanların sayısı hızla artmaktadır. Örneğin 1995-2007 döneminde kadınlar arasında sigara kullananların oranı üç kat artmıştır (1995 yılında %3 iken 2007 yılında %9'a yükselmiştir). Ayrıca 2007 yılında Belarus'ta 16 yaş ve üstü erkeklerin %53,2'si ve kadınların %9,0'unun sigara kullandıkları tespit edilmiştir (Nikitenko 2009: 539-540). Özellikle genç ve orta yaş kadın gruplarında sigara kullanımının yaygın olduğu görülmektedir. Örneğin 2007 yılında 20-29 yaş arasındaki kadınlarda %16,9'u, 30-39 yaş grubundaki kadınlarda ise %18'inin sigara kullandıkları tespit edilmiştir. 30-39 yaş grubundaki erkeklerin %66,1'i sigara kullandıklarına göre, Belarus kadınlarında sigara kullanımının erkek nüfusla kıyasla daha düşük oranda olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca hem erkeklerde hem kadınlarda günlük tüketilen sigara miktarının sürekli artması sağlık yetkililerini kaygılandırmaktadır. Örneğin 2000 yılında Belarus erkekleri günde ortalama 13 sigara tüketirken, 2007 yılında bu sayı 17'ye yükselmiş, aynı zaman diliminde Belarus kadınlarında günlük sigara tüketimi 7'den 11'e yükselmiştir (Nikitenko 2009: 539-540).

Belarus'taki yaygın sigara kullanımı bir yandan kanser vakaları ile göğüs ve kalp-damar hastalıklarını arttırmakta, diğer yandan da ölüm oranlarının artmasına ve ülke genelinde ortalama yaşam süresinin kısalmasına neden olmaktadır. Belarus'ta sigara kullanımının yaygın olmasının yetişmiş iş gücü kaybı, sağlık harcamalarının artması, bölünmüş ailelerin yaygınlaşması ve ulusal ekonomiye verdiği finansal ve istihdam zararları gibi olumsuz etkileri ve yansımaları vardır.

Belarus'ta son çeyrek yüzyılda bir yandan ülke genelinde alkol tüketimi artarak alkolizm sorunu kökleşmekte, diğer yandan da alkol bağımlıların sayısı giderek artmaktadır. Yalnızca 2000-2006 döneminde alkol psikoz hastaların sayısı erkeklerde %75,6 ve kadınlarda %119 oranında artış göstermiştir. Farklı sağlık kurumlarında tedavi gören ve 100 000 kişiye düşen alkol bağımlılığı ve alkol psikoz hastalarının sayısı 2000 yılında 1 427 iken, 2006 yılında 1 859'a yükselmiştir. Bir başka anlatımla Belarus'ta her 100 000 kişiden neredeyse 2 000'i alkol sorunlarından tedavi görmekte, bu da ülkede her 50 kişiden birinin alkol sorunlarıyla yüzleştiğini göstermektedir (Nikitenko 2009: 546-549). Yapılan bir sosyolojik araştırmada Belarus'taki gençlerin %60'tan fazlası yüksek alkol oranına sahip alkollü içkiler kullandıkları, erkeklerin %27'si ve kızların da %13,8'inin uyuşturucu kullandıkları tespit edilmiştir (Solodovnikov vd. 2008: 59).

1990 yılında Belarus'ta kişi başına düşen alkol tüketimi 5,7 litre iken 1995 yılında 6,7 litreye, 2000 yılında 8,8 litreye, 2005 yılında 9,3 litreye ve 2008 yılında da 12,4 litreye çıktığı tespit edilmiştir (Lukaşova 2010 a: 206). Belarus Devlet İstatistik Merkezi'nin verdiği bilgilere göre 1995 yılında ülkede kişi başına düşen ortalama alkol tüketimi⁸ 6,7 litre iken 2009 yılında 12,0 litreye yükselmiştir (<http://www.belstat.gov.by> 14. 10. 2012). Bir başka anlatımla Belarus'ta 15 yıldan kısa bir zaman diliminde alkol tüketimi neredeyse 2 kat artmıştır.⁹ Uzmanların verdiği bilgiye göre bir ülkede kişi başına düşen alkol tüketiminin kritik eşiği 8 litredir. Bir ülkede bu hassas eşik aşıldığında hem insanların ruh ve beden sağlığı hem de toplum ve nüfus sorunları hızla artmaktadır. Belarus halkının son dönemde bu kritik eşiği aştığı görülmektedir. Ayrıca Avrupa ülkelerinde genelde şarap ve bira gibi alkol oranı düşük “yumuşak içkilerin” tüketimi yaygınken, Belarus'ta votka, cin, viski gibi alkol oranı yüksek “sert içkiler” yaygın olarak tüketilmektedir (Lukaşova 2010 a: 205-216).

Rusya ve Ukrayna gibi diğer Slav ülkelerinde olduğu gibi Belarus'ta da yaygın olan alkol bağımlılığı bir dizi sağlık, ekonomik, sosyo-psikolojik ve demografik sorunlara neden olmaktadır. Trafik ve iş kazalarının artışından, boşanmaların ve aile sorunlarının artışına, psikolojik sorunların ve kalp-damar hastalıklarının artışından, intihar olaylarının artışına kadar birçok sorunun temelinde ülkedeki aşırı alkol tüketimi ve yaygın alkol bağımlılığı yatmaktadır. Belarus Cumhuriyeti'nde yaşam ve sağlık kalitesinin düşmesinde, cinayet, suç ve genel ölüm oranlarının artışında, nitelikli üretim ve iş verimliliğinin düşmesinde, özürlü ve sakat nüfustaki artışta, doğum oranlarının azalışında ve boşanmaların artmasında, kadınlar ile erkekler arasındaki cinsiyet dağılım dengesizliğinde de alkol bağımlılığı ve buna bağlı olan ölüm oranlarının önemli bir etken olduğu söylenebilir.

Elena Spasük'ün kaleme aldığı “Hükümet yetkilileri alkol satış yaşağını 21 yaşına çekmeyi amaçlamaktadır” başlıklı yazısı “Belaruskie Novosti” gazetesinde yayınlandığında ülkede epey tartışmalara yol açmış olsa da gençler arasında yaygınlaşan alkolizm sorununun çözümlenemediği ortadadır. Her yıl izinsiz alkol tüketiminden tutuklu çocuk ve öğrenci sayısının artması bunu kanıtlamaktadır. Özellikle 18 yaş altında çocuk yaşta bulunanlar arasında alkol ve uyuşturucu bağımlıların sayısının hızla artması hükümeti kaygılandırmaktadır. Örneğin sadece 1994-2009 döneminde sağlık

---

⁸ Tüm alkol türlerini kapsamaktadır.

⁹ Ülkede özellikle kırsal kesimde önemli ölçüde kaçak alkol üretimi de yaygındır. Fakat bu hesaplamalarda kaçak üretim değerleri göz önünde bulundurulmamıştır. Ayrıca yasadışı yollarla Belarus'a sokulan yurt dışı alkol miktarları da bu hesaplamalarda yer almamaktadır. Sadece 2008 yılında polislerin yaptığı baskınlar sonucunda 2,4 milyon litre ev yapımı rakıya (samogon) el konulmuş ve bu kanun dışı içkiler imha edilmiştir.

kurumlarında tedavi gören 15 yaş altındaki alkol ve uyuşturucu bağımlısı çocukların sayısı 14,5 kat artmıştır (Spasük: 24.08.2011).

Yıllar bazında Belarus'ta kişi başına alkol tüketiminin değişimi alkolizm sorununun tehlikeli gelişimi açısından önemli ipuçları sunmaktadır. 1980 yılında ülke genelinde kişi başına düşen alkol tüketimi 10,2 litre iken 1985 yılında 8,8 ve 1990 yılında da 5,7 litreye düşmüştür. SSCB tarihinin son 10 yılında Belarus'ta alkol tüketiminde gözle görülür bir düşüş yaşandığı ortadadır. Fakat 1990 sonrasındaki SSCB sonrası geçiş döneminde ülkede derinleşen ekonomik, toplumsal ve politik sorunlara koşut olarak alkol tüketiminin artışa geçtiği de bir başka görünen gerçektir.

Postsovyet dönemde alkol tüketiminin hızla artması ve özellikle kadınlar ile gençler arasında alkolizmin yaygınlaşması Belarus'ta adeta bir toplumsal soruna dönüşmüştür. Örneğin 2005 yılında ülke genelinde 149 505 kişi alkol bağımlısı iken bu sayı 2008 yılında 179 474'e ve 2009 yılında da 180 143'e yükselmiştir. Olayın en acı boyutu ise ülkede alkolizm tedavisi gören 17 143 kişinin 18 yaş altındaki çocuklardan oluşmasıdır (Lukaşova 2010 a: 206-207). Kadınlar, gençler ve öğrenciler arasında alkol bağımlılığının giderek yaygınlaşması, Belarus hükümetinin bazı sert kararlar almasına yol açmıştır. Gece 22,00'den sonra tüm market, bakkal ve alışveriş merkezlerinde alkol satışının yasaklanması ve tüm ülkede 18 yaşının altındaki çocuklara alkol satışının yasak olması bu kararlar arasında ilk göze çarpanlardır. Sonuç olarak, günümüzde Belarus'ta yaklaşık 200 000 kişinin alkolizm sorunu ile yüzleşmiş olarak yaşamını sürdürmeye çalışması ciddi bir sağlık ve sosyal sorundur, daha da önemlisi ülke gelişimini frenleyen ekonomik ve demografik bir kamburdur. Örneğin, Belarus'ta her yıl alkolizm sonucu doğrudan ya da dolaylı olarak 4 000 ile 5 000 arasında kişi yaşamını yitirmektedir (<http://demoscope.ru>: 14.10.2012). Nüfusu azalan bir ülke için bu olay telafisi olmayan bir beşeri kayıptır.

2.7. Yaygınlaşan Uyuşturucu Bağımlılığı ve Kabaran Suç Dosyaları

Uyuşturucu bağımlılığı Belarus'un en büyük toplumsal sorunlarından biridir. Son çeyrek yüzyılda Belarus'ta hem narkomani¹⁰ hem de toksikomani¹¹ hastalarının sayısında ciddi bir artış olduğu görülmektedir. Örneğin 2000 yılında 100 000 kişiye düşen narkomani hasta sayısı 4 545

---

¹⁰ Bir kişinin uyuşturucu (narkotik) kullanımına psikolojik ve fiziksel olarak bağımlı olması tıp alanyazınında narkomani (uyuşturucu bağımlılığı) olarak adlandırılır. Narkoman kişi fiziksel ya da ruhsal yoksunluk nedeniyle uyuşturucu almadan yapamaz.

¹¹ Bir kişinin tedavi amacıyla saplantı halinde ilaç kullanımına tıp alanyazınında toksikomani (ilâç bağımlılığı) olarak adlandırılır. Toksikoman kişi fiziksel ya da ruhsal yoksunluk nedeniyle bağımlı olduğu ilacı almadan yapamaz.

iken 2006 yılında 6 427'ye yükselmiştir. Belarus'ta uyuşturucu bağımlılığı tedavisi gören hastaların sayısı 1985 yılında sadece 31 iken 2006 yılında bu sayı 1 128'e yükselmiştir (Tablo 5). Doğal olarak bu sayılar karamsar sağlık portresinin bütününe resmetmekten uzaktır. Çünkü bu veriler yalnızca devlete tedavi için resmen başvuruların sayısını yansıtmaktadır. Bir başka deyişle uyuşturucu sorunları ile yüzleşen ama tedavi için devlet organlarına başvurmayanların sayısının ne kadar olduğu belli değildir. 2011 yılında Belarus'ta 50 000'den fazla uyuşturucu kullanıcısı yaşadığı belirlenmiştir (<http://demoscope.ru>: 14.10.2012).

Tablo 5: 1985-2006 Döneminde Belarus'ta Narkomani ve Toksikomani Hastalarının Sayısal Değişimi (Nikitenko 2009: 549)

Yıllar	Narkomani Hastaları		Toksikomani Hastaları	
	Hasta Sayısı	100 000 Kişiye Düşen Hasta Sayısı	Hasta Sayısı	100 000 Kişiye Düşen Hasta Sayısı
1985	31	0,3	23	0,2
1990	136	1,3	37	0,4
1995	538	5,2	35	0,3
2000	1 127	11,3	61	0,6
2006	1 128	11,6	89	0,9

Belarus Bilimler Akademisi'ndeki sosyologlar tarafından yapılmış bir bilimsel araştırmada ülkede yaşayan 30 yaş altındaki gençlerin %10,6'sının yaşamlarında en az bir kez uyuşturucu kullandıkları tespit edilmiştir (Lukaşova 2010 b: 196). Alkol ve uyuşturucu kullanımının yaygınlaşması Belarus'ta şiddet, boşanma, trafik ve iş kazası, hırsızlık, cinayet, tecavüz ve diğer suç oranlarının da artışına yol açmıştır (Tablo 6). Örneğin 1990 yılında İçişleri Bakanlığı yetkilileri tarafından ülke genelinde uyuşturucu kullanımı ile bağlantılı 372 suç unsuru tespit edilirken, bu sayı 2004 yılında 6047'ye ve 2008 yılında da 4063'e yükselmiştir. Devlet adalet organları tarafından uyuşturucu ticareti ve uyuşturucu kullanımı ile ilgili 1985 yılında sadece 16 kişi hüküm giyip adli ceza alırken, 2008 yılında bu sayı 2 585'e yükselmiştir. Son dönemde özellikle öğrenciler ve gençler arasında suç oranları hızla artmaktadır. Örneğin, 1990 yılında Belarus'ta işlenen toplam suçların %17,8'i 18-29 yaş grubunda gençler tarafından gerçekleştirilirken; bu oran 2008 yılında %33,0'e yükselmiş, yani yaklaşık iki kat artmıştır (Lukaşova 2010 b: 196-198).

Tablo 6: 1990-2008 Döneminde Belarus'ta Suç Sayısının Değişimi
(Lukaşova 2010 b: 195)

	1990	1995	2000	2005	2008
Tespit Edilen Suç Sayısı	75 699	131 761	135 540	192 506	158 506
10 000 Kişiyeye Düşen Suç Sayısı	74	129	125	197	164

Lukaşova'ya göre Sovyet sonrası döneminde Belarus toplumunda hızla yaygınlaşan homoseksüel ilişkiler, sigara, uyuşturucu ve alkol bağımlılığı, cinayet, hırsızlık, pornografi ve fahişelik gibi toplumsal hastalıklar bir yandan ülkenin içinde bulunduğu ahlâk bunalımını ve değerler erozyonunu yansıtmakta, diğer yandan da Belarus Cumhuriyetinin ulusal güvenliğini ve Belarus ulusunun geleceğini doğrudan tehdit etmektedir (Lukaşova 2010 b: 197). Postsovyet dönemde Belarus'ta bir yandan işlenen suç sayısı artmış, diğer yandan da suç türleri çeşitlenmiştir. Tablo 6'da da görüldüğü gibi 1990 yılında ülke genelinde 75 699 suç tespit edilirken, 2008 yılında bu sayı 158 506'ya yükselmiştir. Ülke toplam nüfusu azalmasına rağmen 20 yıldan kısa bir zaman diliminde işlenen suçlar yaklaşık iki kat artmıştır (Tablo 6). Daha da önemlisi SSCB döneminde nadir görülen finansal suçlar, ekonomik suçlar, uyuşturucu ve kaçak içki-sigara ticaretine dayalı suçlar, insan kaçakçılığı ve kadın ticaretine dayalı suçlar, rüşvet ve bankacılık suçları, internet dolandırıcılığı ve bilgi işlem suçları, pornografi ve cinayet suçları SSCB sonrası dönemde Belarus Cumhuriyeti'nde hızla yaygınlaşmıştır. İşsizlik, yoksulluk, eğitim düzeyi düşüklüğü, aile sorunları, psikolojik sorunlar, maddi sıkıntılar, aile içi şiddet, psikolojik bunalım, alkol ve uyuşturucu kullanımının yaygınlığı gibi etkenler Belarus'taki suç olaylarının artışı tetikleyen en önemli etkenlerdir.

2.8. Giderek Büyüyen Bir Tehlike: Önlenemeyen AIDS Sorunu

SSCB döneminde AIDS sorunu Belarus toplumu içinde pek yaygın olmadığından, önemsiz, tartışılmayan ve küçümsenen bir sağlık sorunuydu. Fakat Sovyet sonrası döneminde HIV virüsü taşıyıcılarının sayısı hızla artarak AIDS'i ciddi bir ulusal sorun haline getirmiştir. Belarus'ta sosyalizmden kapitalizme olan sancılı geçiş esnasında bir yandan yoksulluk, psikolojik sorunlar ve çaresizlik artmış; diğer yandan da cinsel özgürlükler ve kontrolsüz cinsel ilişkilerde adeta patlama yaşanmıştır. Tüm bunlar ise AIDS'in yaygınlaşması ve toplumda kökleşmesi için uygun zemin hazırlayan unsurlar olmuştur.

HIV virüsü cinsel ilişki, direk kan teması, organ nakilleri ve anneden bebeğine olmak üzere dört yolla bulaşmaktadır. Belarus'ta HIV virüsü taşıyıcılarının %50,8'inin cinsel ilişki sırasında bu hastalığa yakalanması cinsel eğitim ve cinsel bilinçlenme konularında özellikle öğrenciler ve

gençler arasında uzun bir yolun kat edilmesi gerektiğini göstermektedir. 2011 yılının ilk 3 ayında Belarus Cumhuriyetinde HIV virüsü taşıyan 288 kişi tespit edilirken, 2012 yılının ilk 3 ayında bu sayı 321'e yükselmiştir. 1 Nisan 2012 tarihinde tüm ülkede 13 276 kişinin HIV virüsü taşıdıkları tespit edilmiştir. Bir başka anlatımla Belarus'ta her 100 000 kişiye 110,7 HIV virüsü taşıyıcısı düşmektedir. Oblastlar bazında HIV virüsü taşıyıcılarının dağılımına bakıldığında Gomel oblastında 6 548 kişi, Minsk oblastında 1 823, Minsk kentinde 1 909, Mogilev oblastında 754, Brest oblastında 993, Vitebsk oblastında 701 ve Grodno oblastında 548 HIV virüsü taşıyıcısı bulunduğu anlaşılmaktadır. HIV virüsü en yaygın olarak Gomel oblastında (100 000 kişiye 336,8) ve en az yaygın olarak da Grodno oblastında (100 000 kişiye 40,7) görülmektedir (<http://demoscope.ru>: 14.10.2012).

Belarus'ta HIV virüsü taşıyıcılarının %39,3'ünü kadınlar ve %60,7'sini erkekler oluşturmaktadırlar. Ülke genelinde HIV virüsü taşıyıcılarının büyük bir bölümünün 15-29 yaş grubundaki gençlerden oluşması tehdidin ciddiyetini ve sorunların çözümündeki aciliyetini daha da arttırmaktadır. Örneğin 15-29 yaş grubundaki gençler ve öğrenciler (8 078 kişi) tüm ülkedeki HIV virüsü taşıyıcılarının %60,8'ini oluşturmaktadırlar. Sigara ve alkol tüketiminde olduğu gibi Belarus'ta HIV virüsü taşıyıcılarının da ortalama yaşı düşmekte ve 18 yaş altı nüfus içinde AIDS'in hızla yaygınlaşmakta olduğu izlenmektedir. Mart 2012'de 15-19 yaş grubundaki çocukların toplam ulusal HIV virüsü taşıyıcılar içindeki payı %0,9'a ulaşmıştır. Bir başka anlatımla Belarus'ta her 100 HIV virüsü taşıyıcısından birisi 19 yaşının altındadır. Ayrıca 0-14 yaş grubunda ülke genelinde 215 HIV virüsü taşıyıcısı çocuk tespit edilmiştir. HIV virüsü taşıyıcı sayısının giderek artması bir yandan ulusal sağlık harcamalarını ve iş kayıplarını arttırmakta, diğer yandan da ülke genelindeki ölüm oranlarını tetiklemektedir. Ocak 2012 tarihine kadar Belarus'ta HIV virüsü sonucu ölenlerin toplam sayısı 2 783'e ulaşmıştır (<http://demoscope.ru>: 14.10.2012).

3. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Belarus'taki beşeri sorunlar büyük ölçüde SSCB döneminde temellenmektedir. Bu nedenle Sovyet dönemini bilmeden ve o dönemdeki olayları yorumlamadan, Sovyet sonrası döneme ışık tutulamaz ve sağlıklı analizler yapılamaz. Sosyalist Sovyet ideolojisinin en önemli önceliklerinden biri de ülkelerin askeri ve ekonomik gücünü arttırarak kapitalist ülkeler karşısında güçlü ve dik durabilen bir sistem yaratmaktır. Bu sistemi yaratmak için büyük fabrikalar, uzun demiryolları, yüksek barajlar, modern limanlar yapıldı, uzaya insan gönderildi. Fakat uzay sanayisine sahip olan SSCB, kendi halkına kaliteli bisiklet ya da renkli televizyon bile üretememişti. Dünyanın en güçlü ordusuna sahip olan ülke kendi yurttaşlarına ne vaat

edilen eşitliği, ne sınırsız özgürlüğü, ne de özlenen komünizmi sunabilmişti. Kalkınma programları ve iktisadi zenginleşme idealleri peşinde koşanlar sıradan insanın ihtiyaçlarını ve isteklerini unutmışlardı; ailenin ve toplumun en temel sorunlarını görmezden gelmişlerdi. Sosyalist ülkeler askeri güç, endüstriyel kalkınma ve maddi zenginlik ararken manevi bir çöküntü ve derin bir demografik krizle karşı karşıya kaldılar.

SSCB döneminin en büyük özelliklerinden birisi de devlet yönetiminden fabrika yönetimine, üniversite idaresinden hastane idaresine, köy muhtarlığından bakanlık kabinesine kadar yaşamın, eğitiminin, siyasetin ve ekonominin tüm alanlarında sert ve tartışmasız bir emir-komuta zincirinin var olmasıdır. Hükümet ve Komünist Partinin emrindeki bu katı ve sert yönetim sıradan köylüyü, sıradan sanatçıyı, sıradan işçiyi ve memuru karmaşık sistemin basit bir parçası, makinenin sıradan bir vidası olarak görmekteydi. Sovyet insanı partinin beş yıllık kalkınma programlarını gerçekleştirmek zorunda olan ve tüm emirlere sorgusuz-sualsiz itaat etmekle görevli olan basit bir kimseydi. Onun duyguları, onun istekleri, onun maneviyatı, onun sorunları çok sevdiği partisi tarafından adeta unutulmuştu. Unutulan, küçümsenen ve sorunları görmezden gelen sıradan yurttaşın bir gün bütün sistemin çöküşünü sağlayacağını, dünyanın en büyük devletinin bölünmesini tetikleyeceğini hiç kimse öngörememişti.

Bilim, sanat, spor ve teknoloji alanlarındaki sıçrama Sovyet vatandaşlarına yaşam kalitesi ve aile ilişkilerinde de bir sıçrama yaratmadı. Ne özlenen sosyalist aile yaratılabildi, ne mutlu insan sayısı arttı, ne de etnik ve dinsel kimliklerden arınmış özlenen homojen Sovyet ulusu şekillenebildi. Politbüro'nun yüksek duvarlarından uzakta kalan sıradan Sovyet insanı boşanma, alkolizm, uyuşturucu ve intiharla yüzleşmek zorunda bırakıldı. Maddi zenginleşme ve güçlü bir savunma uğruna kolhozdaki insan feda edildi, ahlaki bunalım ve değerler erozyonu karşısında köylü mujik¹² yalnız bırakıldı. Yalnızlaşan mutsuz mujik ise her şeyi unutmak istercesine çareyi alkolde aradı. Belarus gibi ülkelerde bugünkü alkolizm sorunu, işte bu yalnızlığın ve çöken sosyalist sistemin bir yansıması olup, mutsuz bir toplumun çaresizliğidir; vaat edilen komünizm ile elde edilen mütevazı başarılar arasındaki hayal kırıklığıdır. Gorbaçov'un başlattığı açıklık ve yeniden yapılanma girişimi SSCB'de bittiğinde geriye milyonlarca mutsuz insan, milyonlarca hayal kırıklığı, milyonlarca boşanmış aile, milyonlarca alkolik, milyonlarca kürtaj mağduru kadın ve milyonlarca öksüz çocuğu miras olarak bırakmıştı. 21. Yüzyılın başında bu beşeri sorunların Belarus

---

¹² SSCB'deki kırsal yerleşmelerde yaşayan sıradan Rus köylülere "mujik" denilebilir. 1917 Ekim sosyalist devriminden beri Rusya'da "mujik" terimi, gündelik yaşamda artık pek kullanılmamaktadır.

toplumunu kuşatması ulusal demografik krizin derinleşmesine neden olmuştur (Pavlovskaya 2010: 217-230).

SSCB sonrası dönemde Belarus'ta eğitim ve sağlık kalitesinin düşmesi, boşanma ve kürtaj, öksüz ve kimsesiz çocukların artması, yoğun dış göçler, halkın yoksullaşması ve refah seviyesinin düşmesi gibi etkenler ulusal demografik krizin hem hazırlayıcısı hem de tetikleyicisi olmuştur. Demografik kriz yalnızca ülke nüfusunun nitel azalması ile sonuçlanmamış; aktif nüfus ve genç nüfus oranlarının da azalmasına neden olmuş, demografik yaşlanmayı hızlandırmış, aile kurumunu derinden sarsmış, köylü ve kentliler arasında, alt ve üst tabakalar arasındaki toplumsal ve ekonomik farklılığını da arttırmıştır. Daha da önemlisi demografik kriz ulusal nüfus dengelerini kökten etkileyerek, ülkenin jeopolitik güvenliğini, Belarus devletinin geleceğini tartışmaya açmıştır.

Demografik krizden çıkması için Belarus Cumhuriyeti'nde yapılması gerekenleri Evgeniy Babosov şöyle özetlemiştir (Babosov: 27.04.2012):

- Ailelerin gelir düzeyini ve yaşam kalitesini yükseltmek.
- Hükümet tarafından anne ve çocuk yardımlarını arttırmak ve özellikle çok çocuklu kalabalık ailelere gerekli maddi ve manevi desteği sağlamak.
- Kimsesizler yurtlarında ve farklı sosyal kurumlarda yaşayan anne-babasız büyüyen sahihsiz çocuklara kucak açarak onlara yeni aileler bulmak ve bu çocukları sağlıklı ve mutlu bireyler olarak devlete kazandırmak.
- Aile içinde, okullarda, yurtlarda, sokaklarda kısaca her ortamda var olan çocuklara yönelik şiddetin önüne geçmek ve gerekli yasalarla çocukların devlet tarafından koruma altına alınmasını sağlamak.
- Her mahalle, köy ve kasabada annelere en yakın mesafede kreş ve anaokulları inşa edilerek küçük yaştaki çocukların okul öncesi eğitime katılmalarını sağlamak.
- Sağlıklı, mutlu, dengeli, eğitilmiş, meslek sahibi ve ülkeye yararlı bireyler yetiştirmek için sigara kullanımının, alkol ve uyuşturucu bağımlılığın önüne geçilmelidir.
- Hükümet yetkilileri tarafından yeni evli genç ailelere uzun vadeli kredilerle ev ya da daire temin edilmelidir. Özellikle çok çocuklu ailelere devlet gerekli konut ve evleri kendisi ücretsiz ya da uzun vadeli ödeme planları ile sağlamalıdır.

- Çocuklara, öğrencilere ve genç ailelere yönelik devlet politikaları yeniden yapılandırılmalı; doğum oranlarını arttırıcı, evlilikleri teşvik edici, aile kurumunun kutsallığını koruyan yeni demografik politikalar geliştirmelidir.

Babosov'un yukarıda sıraladığı maddelerden de anlaşıldığı gibi 21. Yüzyılın başında Belarus Cumhuriyeti derin bir beşeri bunalımın tam ortasında kalmıştır. Bir dizi demografik, psikolojik, ekonomik, sağlık ve siyasal yansımaları olan bu toplumsal bunalım ile ilgili sonuç niteliği taşıyan aşağıdaki değerlendirmeler yapılmıştır:

- A) Aile toplumun en önemli yapı taşlarından biri olduğundan, aile kurumundaki sorunlar çözümeden Belarus toplumunun sorunları çözümlenemez. Evliliklerin ve doğumların arttırılması, iş ve konut olanakların iyileştirilmesi için hükümetlerin planlı ve uzun vadeli çalışmaları gerekmektedir. Dahası evlenmeler ve doğumlar devlet tarafından hem maddi hem de manevi olarak teşvik edilmelidir. Gençler arasında moda haline gelen ve hızla yaygınlaşan nikâhsız aile birlikeliklerin toplumsal ve ahlaki olumsuzlukları öğretmenler, anne-babalar ve yöneticiler tarafından gençlere anlatılmalı ve bu tür evliliklerin önüne geçilmelidir.¹³
- B) SSCB sonrası dönemde Belarus'ta derinleşen demografik kriz o ülkenin nüfus artışı belirleyen doğum oranları, ölüm oranları ve dış göçlerin kökten değişmesi ile ancak değişebilir. Bir başka anlatımla ölüm oranlarını düşürmeden, doğum oranlarını arttırmadan ve dış göçler sonucu nüfus kaybı önlenmeden ülkedeki negatif nüfus artışı pozitif dönüşemez. Belarus ulusunun nüfusu artmalı, ama bu artış sadece sayısal birey artışı ile değil nitelikli, rekabetçi, donanımlı, eğitilmiş bireylerle olmalıdır.
- C) Ülkede yaygınlık kazanan yasa dışı göçler, mülteci akınları ve insan kaçakçılığı önlenmelidir. Belarus vatandaşlarının daha yüksek gelir ve daha uygun çalışma koşulları nedeniyle komşu ülkelere ve Batı Avrupa devletlerine yönelik dış göçleri frenlenmelidir. Örneğin sadece 2004 yılında yaklaşık 6000 kişi ülkeyi terk edip başka ülkelere göç etmiştir (Voronoviç 2010: 102). Nüfusu azalan bir ülke için bu çok büyük bir beşeri kayıptır. Özetle, Belarus ulusunun devlete, yöneticilere ve siyasetçilere olan güveni tekrar inşa edilmelidir. Kötümser değil iyimser bir toplum yaratılmalıdır. Halkın refah düzeyi ve kişi başına düşen

---

¹³ Belarus toplumunda derinleşen aile krizi ile ilgili daha fazla bilgi için bakınız: Krivonos, T. V. (2010). "Ukrepnenie İnstituta Semi Kak Problema Natsionalnoy Bezopasnosti", *Bezopasnost Belarusi v Gumanitarnoy Sfere. Sotsiokulturnie i Duhovno-Nravstvennie Problemi*, Minsk: İzdatselskiy Dom "Belaruskaya Navuka, s. 419-429

gelirleri arttırılmadan, işçi ve memurların çalışma ve dinlenme koşulları iyileştirilmeden, hükümet ile halk arasında güçlü bir güven bağı oluşturulmadan ne dış ülkelere göç önlenabilir, ne de bozuk demografik tablo düzeltilebilir.

- D) Belarus'ta ilk sigara, ilk uyuşturucu, ilk alkol, ilk cinsel deneyim ve ilk kürtajın yaşı giderek küçülmektedir. Bu da Belarus toplumunu içten içe kemiren hem derinleşen aile krizine, hem eğitim sistemi sorunlarına, hem de çocuk sorunlarına dikkatleri çekmektedir. Ülkede özellikle gençler arasında hızla yaygınlaşan “cinsel özgürlük dalgası” bir yandan aile kavramının kutsallığını ve evliliğin önem ve işlevini aşındırmış, (böylece hem doğum oranlarının hem de ulusal nüfusun azalmasına neden olmuş) diğer yandan da düşük cinsel kültür ve sağlık bilgisizliği, kürtaj olayları, erken gebeliklerin ve bazı cinsel hastalıkların ülke genelinde hızla artmasına neden olmuştur. Örneğin 2006 yılında ülkede ortalama her 100 000 kişiden 24,7'si sifilis (frenji) hastalığı taşıdıkları, her 100 000 erkekte 93,2'si ve her 100 000 kadından 35,6'sı gonore (bel soğukluğu) hastalığı taşıdıkları belirlenmiştir (Nikitenko 2009: 550-551). Temel cinsel eğitimi derslerinin Belarus'taki okul programlarında yerlerini almaları ve bu derslerin yaygınlaşması, hem cinsel bilinçlenme ve sağlık bilgilendirmesi açısından, hem de ulusal demografik sorunları hafifletme açısından büyük önem taşımaktadır.
- E) Çözülemeyen konut sorunu Belarus'un kanayan toplumsal yarasıdır. Başkent Minsk kentinde yapılan bir bilimsel araştırma sonuçlarına göre yeni evli genç ailelerin yarısından fazlası anne-babaları ile birlikte, üçte birinin devletin ya da iş yerinin sağladığı küçük yurt ya da pansiyon odalarında, bir bölümünün kiralarda ve sadece %3'ünün kendilerine ait evlerde yaşadıkları tespit edilmiştir (Nikitenko 2009: 496). Ülkede yapılan sosyolojik araştırmalarda ailelerin yaşam alanındaki iyileştirmelerin doğum oranlarını olumlu etkilediği görülmüştür. Kirada ya da anne-babasının evinde yaşayan genç ailelerin doğurganlığı, kendi evi olan genç ailelere göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir (Nikitenko 2009: 488-496). Bu nedenle uzun dönem çözülemeyen konut sorununun çözülmesi, hem doğum ve nüfus artış oranlarını, hem de boşanma ve kürtaj oranlarını olumlu etkilemesi beklenmektedir.
- F) 21. Yüzyılın başında Belarus toplumunda iki büyük çatışma, iki büyük mücadele gözlenmektedir. Birinci mücadele Sovyet değerleri ve Sovyet ahlak sistemi ile yeni değerler ve etik anlayışının çatışmasıdır ki buna yeni ile eskinin, sosyalizm ile kapitalizmin manevi mücadelesi de denilebilir. İkinci mücadele ise toplumsal norm ve değerlerle, bireysel norm ve değerlerin savaşıdır ki buna da ulusal beklentiler ile bireysel beklentilerin örtüşmemesi de denilebilir. Her iki mücadelenin ortak paydasında ise kuşak çatışması, yani yaşlı ve genç kuşakların isteklerinin,

amaçlarının ve beklentilerinin uyuşmaması yatmaktadır. İki kuşağın değerler piramidinin, ahlak anlayışının, kültürel ve politik bakış açılarının örtüşmemesi yatmaktadır.

- G) Manevi zenginliklere önem vermeyen, maddi zenginlikleri ön planda tutan yeni nesil Belarus gençlerine Pavlovskaya “klavye başında büyüyen çocuklar” tanımlaması yapmaktadır. Pavlovskaya’ya göre bilgisayar, internet ve elektronik oyunlarla kendi kurdukları sanal bir dünyada yaşayan bu çocukların ne Belarus gelenek-göreneklerini, ne de ulusal kültürü yeterince benimsemedikleri görülmektedir (Pavlovskaya 2010: 177-180). 21. Yüzyılın başında Belarus’ta toplumsal etik ve normların yerini, bireysel etik ve norm değerleri almış; ülke zenginleşmesi ve ulusal başarının yerine ise kişisel zenginleşme ve bireysel başarı geçmiştir. Teknoloji ve bilimin hızlı ilerleyişi, medya, basın ve iletişimin modernleşmesi, kentsel yaşam tarzının yaygınlaşması Belarus gençlerini ne daha sağlıklı ne de daha mutlu yapmıştır. Post endüstriyel dönemde Belarus gençlerinin hem sağlık, eğitim ve aile sorunları artmış hem de psikolojik sorunları yaygınlaşmıştır. Sonsuz sanal dünyada yalnızlaşan Belarus genci, pusulasız ve mutsuz kalmıştır. Belarus’ta derinleşen güncel ulusal beşeri sorunların temelinde işte bu mutsuz genç kuşağın karmaşık ve çok boyutlu sorunları yatmaktadır.

KAYNAKLAR

- Brilevskiy, M. N., Smolyakov, G. S., (2012). *Geografiya Belarusi*, Minsk: İzdatelskiy Dom “Narodnaya Asveta”
- Voronoviç, V. V., (2010). “Problema Nezakonnoy Migratsii v Kontekste Obespeçeniya Bezopasnosti Respubliki Belarus”, *Bezopasnost Belarusi v Gumanitarnoy Sfere. Sotsiokulturnie i Duhovno-Nravstvenie Problemi*, Minsk: İzdatelskiy Dom “Belaruskaya Navuka”
- Krivosos, T. V. (2010). “Ukreplenie İnstituta Semi Kak Problema Natsionalnoy Bezopasnosti”, *Bezopasnost Belarusi v Gumanitarnoy Sfere. Sotsiokulturnie i Duhovno-Nravstvenie Problemi*, Minsk: İzdatelskiy Dom “Belaruskaya Navuka”
- Kuhareviç, E. İ. (2012). *Demografiçeskiy Ejegodnik Respubliki Belarus, Statistiçeskiy Sbornik*, Minsk: Natsionalny Statistiçeskiy Komitet Respubliki Belarus
- Lukaşova, O. G. (2010 a). “Razprostranenie Piyanstva i Algokolizma kak Faktor Degradatsii Liçnosti”, *Bezopasnost Belarusi v Gumanitarnoy Sfere. Sotsiokulturnie i Duhovno-Nravstvenie Problemi*, Minsk: İzdatelskiy Dom “Belaruskaya Navuka”

- Lukaşova, O. G. (2010 b). “Deviantnoe Povedenie Liçnosti v Sisteme Ugroz Natsionalny Bezopasnosti”, *Bezopasnost Belarusi v Gumanitarnoy Sfere. Sotsiokulturnie i Duhovno-Nravstvenie Problemi*, Minsk: İzdatelskiy Dom “Belaruskaya Navuka”
- Myasnikoviç, M. V., Samuel, S. P., Desyatnik, N. V., Volçenko, A. V. (2006). *Sovremennaya Belarus. Emtsiklopedičeskiy Spravoçnik v Treh Tomah. Tom 1*, Minsk: İzdatelskiy Dom “Belaruskaya Nauka”
- Nikitenko, P. G. (2009) *Çeloveçeskiy Potentsial Respubliki Belarus*, Minsk: Otpeçatano v “Balaruskaya Navuka”
- Pavlovskaya, O. A. (2010). “Belarus v Usloviyah Sovremeniy Transformatsiy: Obostrenie Sotsialno-Moralnih Problem”, *Bezopasnost Belarusi v Gumanitarnoy Sfere. Sotsiokulturnie i Duhovno-Nravstvenie Problemi*, Minsk: İzdatelskiy Dom “Belaruskaya Navuka”
- Prihodçenko O. I. (2009). *Natsionalnaya Ekonomika Belarusi*, Minsk: İzdatelskiy Dom “FUA Īnform”
- Solodovnikov, S. Y., Nikitenko, P. G. (2008). *Demografiçeskaya Situatsiya, Çeloveçeskiy i Sotsialny Kapital Respubliki Belarus; Sistemnyy Analiz i Otsenka*, Natsionalnaya Akademiya Nauk Belarusi, Īnstitut Ekonomiki, Minsk: İzdatelskiy Dom “Belaruskaya Nauka”
- Vanina, N. G., Ganuştenko, N. N., Īvçenkov, V. Ī., (2010). *Belarus-Strana Tvoego Buduştego, Kniga Dlya Vyypusnika*, Minsk: “Paçatkovaya Şkola”
- Zinovskiy, V. Ī., Palkovskaya, E. M., (2012). *Belarus v Tsifrah Statistiçeskiy Spravoçnik*, Minsk: Natsionalny Statistiçeskiy Komitet Respublika Belarus

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

<http://www.belstat.gov.by> (14.10.2012)

<http://demoscope.ru> (14.10.2012)

GAZETE VE DERGİLER

Babosov. E., “Beloruskaya Niva”, 27.04.2012, Minsk

Listopadov, V., “Zavtra Tvoey Strani”, 25.03.2011, Minsk

Spasük, E., “Belaruskie Novosti”, 24.08.2011, Minsk

Fedoroviç, V., “Belaruskie Novosti”, 10.09.2011, Minsk

Stukov, Ī., “Zavtra Tvoey Strani”, 15.06.2011, Minsk